

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

विद्याशाखा- मानवविज्ञान

शैक्षणिकवर्ष 2024-25

दोन वर्षीय चार सत्रांचे पदव्युत्तर अभ्यासक्रम

(एन ई पी आवृत्ती- 2023)

अभ्यासक्रम - वाङ्मय पारंगत (संस्कृत) एम. ए. संस्कृत द्वितीय वर्ष

Syllabus Programme - M. A. II (Sanskrit)

प्रस्तावना

संस्कृत भाषेतील साहित्य विश्वातील अत्यंत प्रगल्भ साहित्य म्हणून सर्वमान्य आहेत. वेद, उपनिषदे, व्याकरण, भाषाविज्ञान, तत्वज्ञान, महाकाव्य, चंपूकाव्य, नाटक, शतककाव्य, काव्यशास्त्रविषयक आणि नाट्यशास्त्र विषयक ग्रंथ अशा विविध अंगांनी हे साहित्य संपन्न आहे. या संस्कृत भाषा आणि वाङ्मयाच्या विविध पैलूंचा सखोल परिचय संस्कृत विषयाच्या अभ्यासकांना व्हावा या दृष्टीने या अभ्यासक्रमाची रचना करण्यात आली आहे.

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे

- 1) विद्यार्थ्यांना वेद, वेदांगे, आणि उपनिषदे यांचा परिचय करून देणे.
- 2) संस्कृत व्याकरण हा भाषेचा मूलाधार आहे, त्याचा शास्त्रशुद्ध अभ्यास करून घेणे.
- 3) भारतीय तत्त्वज्ञानाच्या अत्यंत महत्त्वपूर्ण संकल्पनांचे अध्ययन करणे.
- 4) काव्यसौंदर्याचा आस्वाद घेण्याची पात्रता येण्यासाठी काव्यशास्त्रीय ग्रंथांचे अध्ययन करणे.
- 5) भाषा विज्ञानाच्या माध्यमातून भाषेचे विविध पैलू परिचित करून देणे.
- 6) सर्व अभ्यासक्रम घटकांचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नांची उत्तरे देता येतील.

अभ्यासनिष्पत्ती (POs)

1. विद्यार्थ्यांना वैदिक साहित्याचा परिचय होऊन त्याविषयी त्यांच्या मनात जिज्ञासा निर्माण होईल.
2. विद्यार्थ्यांना अभ्यासक्रमातील वैदिक ऋचांचा अनुवाद करता येईल.
3. निरुक्ताच्या अध्ययनाने शब्दनिर्वचन कौशल्य विद्यार्थ्यांना प्राप्त होईल.
4. विद्यार्थ्यांना वेद आणि वेदाङ्गाचा सामान्य परिचय होईल.
5. विद्यार्थ्यांना प्राचीन भारतीय भाषाशास्त्राचा परिचय होईल.
6. भारतीय तत्त्वज्ञानातील महत्त्वपूर्ण संकल्पनांचे ज्ञान विद्यार्थ्यांना होईल.
7. षट् दर्शनांचे विस्ताराने ज्ञान विद्यार्थ्यांना होते.
8. व्याकरण हा भाषेचा मूलाधार आहे त्याचा शास्त्रशुद्ध अभ्यास विद्यार्थी करू शकतील.
9. व्याकरणातील सूत्रांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करता येईल.
10. भाषाविज्ञानाच्या माध्यमातून भाषेचे विविध पैलू परिचित होतील..
11. नेमलेल्या साहित्यातून जीवनदर्शन आणि समकालीन संस्कृत साहित्याचे वाचन आणि परिचय होईल.

12. संस्कृत गद्य आणि पद्य साहित्याच्या अभ्यासाने त्या विविध वाङ्मय प्रकाराचे विद्यार्थ्यांना ज्ञान होईल व त्यातील साम्य भेदाचे आकलन होईल.

13. ललितकलाकृतींच्या वाचनातून आनंदाबरोबरच ज्ञान प्राप्त होऊन विद्यार्थ्यांच्या जाणिवा प्रगल्भ होतील.

संस्कृत विषयात रोजगाराच्या संधी

संस्कृत भाषा केवळ पारंपारिक भाषा आहे त्या माध्यमातून फार तर कर्मकांड करणारा पुरोहित वर्ग तयार होतो अशी अनेकांची धारणा आहेत मात्र ही धारणा केवळ गैरसमजावर आधारित असून संस्कृत भाषेच्या अभ्यासकांना खालील माध्यमातून रोजगाराच्या विविध संधी उपलब्ध आहेत.

1. **अध्यापक/प्राध्यापक** - सध्याच्या शिक्षण पद्धतीत केजी पासून पीजी पर्यंत प्रत्येक स्तरावर संस्कृत शिक्षण निवडणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या सातत्याने वाढत आहेत. असंख्य संस्थांमध्ये शिक्षक प्राध्यापक ही रोजगाराची प्रधान संधी आहे.
2. **संशोधक** - शासकीय तथा निमशासकीय स्तरावरील असंख्य संस्थांमध्ये सातत्याने सुरू असणाऱ्या संशोधन कार्यात संस्कृतच्या विद्यार्थ्यांना असंख्य संधी आहेत.
3. **अकादमी** - विविध राज्य शासनाच्या द्वारे स्थापित संस्कृत आणि संस्कृतीशी संबंधित विविध अकादमीमध्ये कायमस्वरूपी अनेक संधी आहेत.
4. **हस्तलिखित संशोधन** - आजही भारतात आणि जगात अभ्यास न झालेल्या अगणित हस्तलिखितांच्या अभ्यासासाठी अनेक संस्कृत अभ्यासकांची नियुक्ती केली जाते. त्यांच्या संशोधन आणि प्रकाशन क्षेत्रातही अनेक संधी उपलब्ध आहेत.
5. **पुरातत्त्वविद्या** - पुरातत्त्व विभागात शिलालेखापासून शिल्पशास्त्रापर्यंत ताम्रपत्र आदी वाचन क्षेत्रात देखील मोठी संधी आहे.
6. **स्पर्धा परीक्षा/प्रशासकीय सेवा** - विविध स्पर्धा परीक्षांमध्ये संस्कृत हा स्वतंत्र विषय घेऊन अभ्यास करण्याची सुविधा आहे. त्याचप्रमाणे सामान्य ज्ञानाशी संबंधित अनेक प्रश्न संस्कृत तथा संस्कृती संबंधी विचारले जातात.
7. **सेना धर्मगुरू** - भारतीय सेनेच्या विविध स्तरांवर असणाऱ्या मंदिरांमध्ये आणि सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सेना धर्मगुरू पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी असते.
8. **ज्योतिष सल्लागार** - सामान्य माणसाच्या अत्यंत जिद्दाल्याच्या असणाऱ्या या विषयात अगणित संधी आहेत.
9. **वास्तुशास्त्र सल्लागार** - संस्कृतच्या प्राचीन ग्रंथांचा अभ्यास करून जनमानसात नव्याने आकर्षण असणाऱ्या या विषयात भरपूर संधी आहेत.
10. **योगाचार्य** - जागतिक पातळीवर योग या विषयात असणाऱ्या आकर्षणाचा विचार करता संस्कृतच्या अभ्यासातून या विषयात अनेक संधी आहेत.
11. **आयुर्वेदाचार्य** - प्राचीन संस्कृत ग्रंथांचा अभ्यास आयुर्वेदिक दृष्टीने केल्यास सल्लागार यापासून त्या क्षेत्रातील संशोधनापर्यंत आणि औषधी निर्माण क्षेत्रात असंख्य संधी उपलब्ध आहेत.
12. **लेखन क्षेत्र** - संस्कृत साहित्याचा अभ्यास करून वृत्तपत्र लेखन ग्रंथ लेखन कथालेखन अशा विविध दृष्टीने रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतात.
13. **संपादकीय क्षेत्र** - वृत्तपत्र अथवा इलेक्ट्रॉनिक मीडिया यामध्ये सुद्धा संपादन, मुद्रित शोधन, शीर्षक निर्मिती आदी अशा विविध संधी आहेत.

14. **अनुवादक** - प्राचीन अनुपलब्ध संस्कृत ग्रंथांचे विविध भाषांमध्ये अनुवाद करण्याची फार मोठी संधी नवीन काळात उपलब्ध आहेत.
15. **संगणकीय संस्कृतम्** - संगणकाला संस्कृत भाषा सर्वाधिक सुसंगत आहे हे आता जागतिक पातळीवर मान्य झाले आहे. या विषयात तंत्रज्ञान जाणाऱ्या संस्कृत अभ्यासकाला अनेक संधी उपलब्ध आहेत.
16. **कथा वाचक** - मानसिक शांतीसाठी धार्मिक अध्यात्मिक कथा श्रवण करणाऱ्यांची संख्या दिवसेंदिवस वाढत आहे . या विषयात पूर्ण काली संधी उपलब्ध आहेत.
17. **प्रेरकवक्ता** - सध्याच्या ताणतणावाच्या काळात प्रेरकवक्ता ही हा हा मोठा व्यवसाय होत आहे. या विषयातील संस्कृत साहित्यामुळे संस्कृतच्या विद्यार्थ्यांना या क्षेत्रामध्ये प्रचंड संधी आहे.
18. **वृत्त निवेदक** - दूरदर्शन आकाशवाणी व संस्कृत कार्यक्रमात अशा अन्य वाहिन्यांवर देखील शुद्ध सादरीकरणामुळे संस्कृत अभ्यासकाला प्राधान्य दिले जाईल.
19. **नाट्यशास्त्र** - विविध राज्य संस्कारांच्या सरकारांच्या द्वारा अथवा सामाजिक संस्थांद्वारे संस्कृत नाट्य स्पर्धा आयोजित केल्या जातात. त्यात लेखकापासून अभिनेत्यांपर्यंत विविध संधी आहे.
20. **भाषाविज्ञान** - जागतिक पातळीवर भाषा विज्ञानाचा अभ्यास सातत्याने वृद्धिंगत होत असल्याने विविध भाषांच्या अभ्यासामध्ये संस्कृतचे अधिष्ठान लक्षात घेता या क्षेत्रात अनेक संधी आहे.
21. **मल्टीमीडिया** - या नवीन क्षेत्रात विविध पद्धतीने प्राचीन संस्कृत ज्ञान आला अभिनव पद्धतीने सादर करण्यासाठी विविध अंगी संधी उपलब्ध आहेत.
22. **यूट्यूब** - विविध विषयांवरील ज्ञानवर्धक आणि मनोरंजक व्हिडिओंना प्रचंड मागणी आहे विशेष प्रसिद्धीनंतर यूट्यूब कडूनच अर्थार्जन संभव असते.
23. **सशुल्क अभ्यासक्रम** - या नवीन तत्त्वज्ञानावर अनेक लोक प्राचीन संस्कृत ग्रंथांवर आधारित सशुल्क अभ्यासक्रम तयार करीत आहेत आणि स्वयंरोजगाराची फार मोठी संधी आहे.
24. **संस्कार वर्ग** - बालसंस्कार वर्गापासून गीता-उपनिषद-अध्ययन वर्गापर्यंत या वर्गांच्या माध्यमातून अर्थार्जनाची खूप मोठी संधी शक्य आहे .
25. **पीडीएफ** - अगदी विविध स्तोत्रांपासून दुर्मिळ ग्रंथांपर्यंत अनेक गोष्टींचे पीएफ तयार करून ते अल्प दरात उपलब्ध करून देणे ही रोजगाराची खूप मोठी संधी आहे.
या आणि अशा अनेक माध्यमातून संस्कृत अभ्यासकाला रोजगार आणि स्वयंरोजगाराच्या अनेक संधी उपलब्ध आहेत.

विभाग – ब (Part-B)

वाङ्मयपारंगत (संस्कृत)/ एम. ए. संस्कृत अभ्यासक्रम (NEPv23)

एम. ए. संस्कृत : सत्र तिसरे

अनु	अभ्यासपत्रिका प्रकार	Subject code	अभ्यासपत्रिका शीर्षक	गुण	तास	श्रेयांक
1	DSC-I.3	SS31	संस्कृतभाषा व साहित्य संशोधन: समकालीन स्वरूप, सहायक विद्या आणि तंत्रज्ञानात्मक बदल	100	60	4
2	DSC- II. 3	SS32	साहित्यशास्त्र	100	60	4
3	DSC-III.3	SS33	नाट्यशास्त्र आणि नाटक	100	60	4
4	DSE-III -A or DSE-III - B /MOOC	SS34	गद्य आणि महाकाव्य/ व्याकरण – लघुसिद्धान्तकौमुदी - समासप्रकरण	100	60	4
5	I.3 - Tutorial	SS35	संस्कृत भाषा व साहित्य संशोधन:कार्यानुभव	50	30	2
6	Research Project – phase 1	SS36	संशोधन प्रकल्प (स्तर 1)	50	30	4
			TOTAL	500		22

सूचना

1. DSC या अभ्यासपत्रिका अनिवार्य राहिल.
2. DSE अभ्यासपत्रिका ऐच्छिक स्वरूपाची असून गट चार मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल.
3. DSC I.3 Tutorial: अभ्यासक्रमाला अनुसरून प्रशिक्षण व कार्यानुभव पूर्ण करावी लागेल.
4. संशोधन प्रकल्प (स्तर 1) अनिवार्य असून अभ्यासक्रमानुसार विद्यार्थ्यांस पूर्तता करावी लागेल.

विभाग – ब (Part-B)

वाङ्मयपारंगत (संस्कृत)/ एम. ए. संस्कृत अभ्यासक्रम (NEPv23)

एम. ए. संस्कृत : सत्र चौथे

अनु	अभ्यासपत्रिका प्रकार	Subject Code	अभ्यासपत्रिका शीर्षक	तास	गुण	श्रेयांक
1	DSC-I.4	SS41	साहित्यशास्त्र	60	100	4
2	DSC- II.4	SS42	नाट्यशास्त्र आणि नाटक	60	100	4
3	DSC-III.4	SS43	गद्य आणि महाकाव्य	60	100	4
4	DSE-IV-A or DSE-IV-B /MOOC	SS44	अर्वाचीन संस्कृतसाहित्य/ अर्वाचीन संस्कृत महाकाव्य आणि रूपक	60	100	4
5	DSC III.4 (Tutorial)	SS45	संस्कृतपत्रलेखन, अर्जलेखन व निबंध	30	50	2
6	Research Project – 1	SS46	संशोधन प्रकल्प (स्तर -2)	90	150	6
					600	24

सूचना

1. DSC यास पत्रिका अनिवार्य राहिल.
2. DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरूपाची असून गट चार मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल.
3. DSC III.4 Tutorial: अभ्यासक्रमाला अनुसरून प्रशिक्षण व कार्यानुभव पूर्ण करावी लागेल.
4. संशोधन प्रकल्प (स्तर 2) अनिवार्य असून अभ्यासक्रमानुसार विद्यार्थ्यांस पूर्तता करावी लागेल.

Semester 3

Course Category: Discipline Specific core (DSC) - I.3

Subject code – SS31

Title of the course/subject--- Contemporary applied technological Advancement in Research
relevant/supportive to Major

संस्कृतभाषा व साहित्य संशोधन: समकालीन स्वरूप, सहायक विद्या आणि
तंत्रज्ञानात्मक बदल

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

- 1) संशोधनाचा अर्थ, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट होईल.
- 2) संशोधनाच्या विविध पद्धती आणि संशोधनाच्या समस्येनुसार त्यातील विशिष्ट पद्धतीचे उपयोजन करता येईल.
- 3) संशोधन पद्धतीचे आकलन झाल्यामुळे संशोधनात अभिरुची आणि गती प्राप्त होईल.
- 4) संशोधनाकडे व प्राप्त माहितीकडे चिकित्सक, विश्लेषणात्मक व तुलनात्मकदृष्टीने पाहण्याची वृत्ती विकसित होईल.
- 5) पी. एच डी साठी आणि संशोधन प्रकल्प प्रदान करणाऱ्या संस्थांच्या प्रकल्पासाठी या ज्ञानाचा फायदा होईल.

अ. क्र	अभ्यासपत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास	गुण
1 Unit 1	संस्कृतभाषा व साहित्य संशोधन 1.1 समकालीन संस्कृत साहित्यातील संशोधन – स्वरूप आणि संधी, व्याप्ती 1.2 संस्कृतसाहित्यातील नवीन साहित्यप्रकार व त्यांचा अभ्यास 1.3 एका विशिष्ट संस्कृत लेखकाचा अभ्यास 1.4 बहुशाखीय संशोधन संकल्पना आणि स्वरूप	15 तास	15 गुण
2 Unit 2	सहायक विद्या – कोशवाङ्मय 2.1 कोशवाङ्मय- संकल्पना व स्वरूप 2.2. कोशवाङ्मयाची संशोधनातील उपयुक्तता 3.3. संस्कृतातील कोशवाङ्मय 3.4. संस्कृतातील कोशवाङ्मयाची वैशिष्ट्ये	15 तास	15 गुण
3 Unit 3	अनुवादित साहित्याचा अभ्यास 3.1 तौलनिक साहित्याभ्यास – संकल्पना आणि स्वरूप 3.2 भारतीय प्रादेशिक भाषासाहित्याचा संस्कृत अनुवाद 3.3 वैश्विक भाषासाहित्याचा संस्कृत अनुवाद 3.4 तौलनिक साहित्याभ्यास - संशोधनाच्या संधी	15 तास	15 गुण
4 Unit 4	हस्तलिखितशास्त्र 4.1. हस्तलिखितांचे स्वरूप, वर्गीकरण आणि संरक्षण 4.2 लिपिशास्त्र – विविध लिपी आणि त्यांची वैशिष्ट्ये	15 तास	15 गुण

	<p>4.3 हस्तलिखितांचे ग्रंथालय आणि भारतातील विविध हस्तलिखित केन्द्र</p> <p>4.4. हस्तलिखितांचे लेखन साहित्य, हस्तलिखितलेखकाची वैशिष्ट्ये व प्रकाशन</p>		
--	--	--	--

संदर्भ:

- 1) वाङ्मय संज्ञा- संकल्पना कोश, (टीप: संशोधन) संपा: प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डहाके आणि इतर, ग. रा. भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, प्र. आ: डिसेंबर 2001/1923, पुनर्मुद्रण: 2013/1935.
- 2) भारतीय समाजविज्ञान कोश, खंड 6 पुरवणी खंड, (टीप: संशोधन) संपा. स. मा. गर्गे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे. प्र. आ. ऑगस्ट 2017.
- 3) सामाजिक संशोधन: पद्धती शास्त्र व तंत्रे, प्रदीप आगलावे, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपुर
- 4) संशोधन: पद्धती प्रक्रिया व अंतरंग , द्र. का. संत, पुणे विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे.
- 5) संशोधन सिद्धान्त आणि पद्धती, स. दा. कन्हाडे, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई, 1997.
- 6) हिंदी साहित्य ज्ञानकोश खंड-6 संपा: शंभुनाथ आणि इतर, भारतीय भाषा परिषद, कोलकता, वाणी प्रकाशन, नयी दिल्ली.
- 7) हिंदी साहित्य ज्ञानकोश खंड-7 संपा: शंभुनाथ आणि इतर, भारतीय भाषा परिषद, कोलकता, वाणी प्रकाशन, नयी दिल्ली.
- 8) संस्कृत शोध-प्राविधि. प्रो. प्रभुनाथ द्विवेदी, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, 2017.
- 9) Elements of Research Methodology in Sanskrit, Mahesh Chandra Dash, Choukhambha Publications, 2022.
- 10) Methodology in Indological research, M. Srimannarayana Murti, Bhartiya Book Corporation, 2018.
- 11) शोधप्राविधि एवं पाण्डुलिपिविज्ञान, डॉ. अभिराज राजेन्द्र मिश्र, डॉ. राजेशकुमारी मिश्रा, अक्षरा प्रकाशन, अहमदाबाद, 2008.
- 12) Understanding Tradition (Interdisciplinary studies on Sanskrit) – Dr C. Rejendran, Publishing Division University of Calicut, 2004
- 13) संस्कृत कोशसाहित्य का समीक्षात्मक अध्ययन – पुष्पलता तनेजा
(<https://shodhganga.inflibnet.ac.in:8443/jspui/handle/10603/328365>)
- 14) संस्कृतकोश परंपरा में वर्ग कोश एक अध्ययन – ओमप्रकाश पाण्डेय
(<https://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/265782>)
- 15) शोधप्राविधि दर्पण -अनिसकुमार झा, राष्ट्रिय संस्कृत साहित्य केन्द्र, जयपुर
- 16) New lights on Manuscriptology: A collection of Articles of Prof. K. V. Sarma, Sree Sarda Educational Society, Chennai
- 17) A Manual of Manuscriptology and textual criticism – T N Dharmadhikari, Muktabodha Indological Research Institute, New Dehli

Semester 3

Course Category: Discipline Specific core – DSC- II.3

Title of the course/subject-- साहित्यशास्त्र

Subject code – SS32

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना प्राचीन संस्कृत साहित्य शास्त्राचा परिचय होईल.
2. विद्यार्थ्यांना काव्यशास्त्रामध्ये सांगितलेल्या काव्यांच्या दोषांचे सविस्तर ज्ञान होईल.
3. विद्यार्थ्यांना मम्मटकृत काव्यप्रकाशामध्ये प्रतिपादित केलेल्या काव्य गुणांचे सविस्तर ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थ्यांना काव्यदोष आणि काव्य गुणांचे गुणांच्या ज्ञानाच्या आधारे काव्याचे विश्लेषण करण्याची क्षमता प्राप्त होईल.

Unit – I	मम्मटकृत काव्यप्रकाश उल्लास 7	15 गुण	15 तास
Unit – II	मम्मटकृत काव्यप्रकाश उल्लास 7	15 गुण	15 तास
Unit – III	मम्मटकृत काव्यप्रकाश उल्लास 8	15 गुण	15 तास
Unit -IV	मम्मटकृत काव्यप्रकाश उल्लास 8	15 गुण	15 तास
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण	

संदर्भग्रंथ:

- 1) श्री मम्मटाचार्यकृत काव्यप्रकाश, डॉ. सत्यव्रतसिंह चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 2) काव्यप्रकाश- कृष्ण श्रीनिवास अर्जुनवाडकर, अरविंद मंगलूरकर, देशमुख प्रकाशन, पुणे
- 3) काव्यप्रकाश- डॉ. नीला सोमलवार, कौमुदी प्रकाशन, पुणे

Semester 3

Course Category: Discipline Specific core – DSC III.3

Title of the course/subject—नाट्यशास्त्र आणि नाटक

Subject code – SS33

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना प्राचीन नाट्यशास्त्रातील विविध घटकांचे घटकांचा परिचय होईल.
2. विद्यार्थ्यांना धनंजयकृतदशरूपका प्रतिपादित केलेल्या नाटक विषयी तांत्रिक घटकांचे ज्ञान होईल.
3. विद्यार्थ्यांना विविध नायिका व पात्रांचे प्रकार आदी बाबींचे सविस्तर ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थी या नाट्यशास्त्रीय संकल्पनांच्या ज्ञानाच्या आधारे संस्कृत नाटकांचे विश्लेषण करण्याची क्षमता प्राप्त करतील.

Unit – I	धनंजयकृत दशरूपक प्रकाश -1	15 गुण	15 तास
Unit – II	धनंजयकृत दशरूपक प्रकाश -1	15 गुण	15 तास
Unit – III	धनंजयकृत दशरूपक प्रकाश -3	15 गुण	15 तास
Unit -IV	धनंजयकृत दशरूपक प्रकाश -3	15 गुण	15 तास
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन, बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण	

संदर्भग्रंथ:

- 1) दशरूपक - डॉ सुधाकर मालवीय, कृष्णदास अकादमी वाराणसी
- 2) दशरूपक- डॉ. भोलाशंकर व्यास, चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 3) तीरे संस्कृताची गहने – डॉ. के रा जोशी, विश्वभारती प्रकाशन, नागपुर

Semester 3

Course Category: Discipline Specific Elective - DSE III -A

Title of the course/subject— गद्य आणि महाकाव्य

Subject code – SS34

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना संस्कृतगद्यकाव्याचे संकल्पना, स्वरूप आणि वैशिष्ट्यांचे ज्ञान होईल.
2. महाकवीदंडीरचित दशकुमारचरितम् च्या अभ्यासातून संस्कृत गद्य शैली आणि दंडीच्या भाषावैशिष्ट्यांचे ज्ञान होईल.
3. शुकनासउपदेशाच्या आधारे बाणाच्या प्रगल्भ काव्य शैलीचा प्रत्यय विद्यार्थ्यांना येईल.
4. शुकनासोपदेशाच्या आधारे विद्यार्थ्यांना बाणाच्या व्यावहारिक विचारांचा परिचय होईल.

Unit – I	दण्डिकृत दशकुमारचरितम् 8 वा उच्छ्वास (आमुरखापासून भास्करवर्मरक्षणम्पर्यन्त)	15 गुण	15 तास
Unit – II	दण्डिकृत दशकुमारचरितम् 8 वा उच्छ्वास भास्करवर्मणः विन्ध्यवने आगमनम् – समाप्तिपर्यन्त)	15 गुण	15 तास
Unit – III	बाणभट्टकृत कादम्बरी शुकनासोपदेशः आरंभापासून – एवं ,मतिक्रामत्सु स्वल्पसत्त्वमुन्नताकरोति पर्यन्त)	15 गुण	15 तास
Unit – IV	बाणभट्टकृत कादम्बरी शुकनासोपदेशः (सरस्वतीपरिगृहीतमीर्ष्येव – मुहुर्त स्थित्वा स्वभवनमाजगाम पर्यन्त)	15 गुण	15 तास
	अंतर्गत मूल्यमापनः स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण	

संदर्भग्रंथः

- 1) बाणभट्ट एवं कादम्बरी – महेन्द्रचंद्र भारती, चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 2) बाणभट्ट का साहित्यिक अध्ययन – अमरनाथ पांडे, चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 3) बाणाची कादम्बरी व रसमयी– दुर्गा भागवत, वरदा प्रकाशन, पुणे

Semester 3

Course Category: Discipline Specific Elective - DSE III -B

Title of the course/subject— व्याकरण – लघुसिद्धान्तकौमुदी - समासप्रकरण

Subject code – SS34

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना संस्कृतव्याकरणाचे अधिक ज्ञान होईल.
2. विद्यार्थ्यांना संस्कृतव्याकरणातील विविध समासांचे सविस्तर ज्ञान होईल.
3. विद्यार्थ्यांना संस्कृतव्याकरणातील विविध समासांच्या वैशिष्ट्यपूर्ण प्रक्रियेचे ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थ्यांचे समासज्ञानाच्या आधारे संस्कृत भाषेच्या आकलनाचे आणि उपयोजनाचे सामर्थ्य वृद्धिंगत होईल.

Unit – I	अथ समासप्रकरणम्, अथाव्ययीभावः	15 गुण	15 तास
Unit – II	अथ तत्पुरुषः (तत्पुरुषः तः - तत्पुरुषःसमाधीकरणःकर्मधारयः पर्यन्तम्)	15 गुण	15 तास
Unit – III	अथ तत्पुरुषः (संख्यापूर्वो द्विगुःतः – अर्धर्चःपुंसि च पर्यन्तम्)	15 गुण	15 तास
Unit – IV	अथ बहुव्रीहिः, अथ द्वंद्वसमासः	15 गुण	15 तास
	एकूण	60 गुण	
	अंतर्गत मूल्यमापनः स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण	

संदर्भ ग्रंथ

- 1) लघुसिद्धान्तकौमुदी – वरदराज, प्रकाशक चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 2) लघुसिद्धान्तकौमुदी – म.दा.साठे

Semester 3

DSC I.3 (Tutorial) – संस्कृत भाषा व साहित्य संशोधन:कार्यानुभव

Subject code – SS35

Total No. Of Credits: 2

Total Numbers of periods: 30

Internal: 50 (College Level Assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

- 1) विद्यार्थ्यांना संस्कृतपरिच्छेदाची वर्ड फाईल तयार करून त्यावर प्रक्रिया करता येईल.
- 2) वर्ड फाईलची पीडिफ तयार करता येईल.
- 3) कोशासाठी नोंद तसेच प्रबंधसूची तयार करता येईल.
- 4) विद्यार्थ्यांना संशोधनासाठी व संशोधनप्रकल्पासाठी आवश्यक असणारे कौशल्य वृद्धिंगत होईल.

अनु	घटक	गुण	तासिका	श्रेयांक
Unit – I	संस्कृत मजकुराचे संलग्नीकरण – मजकुराची वर्ड फाईल तयार करणे, त्यावर प्रक्रिया करणे व त्याची पी डि एफ फाईल तयार करणे.	20	10 तास	2
Unit – II	नोंदलेखन – कोशासाठी विशिष्ट विषयावरील नोंद तयार करणे .	20	10 तास	
Unit III	प्रबंधसूची तयार करणे. – एखाद्या विषयावरील प्रबंधसूची तयार करणे.	10	10 तास	

- 1) अंतर्गत मूल्यमापन (College Level Assessment) (Theory)

अक्र	लेखी स्वाध्याय/सादरीकरण	गुण
1	मजकुराची वर्ड फाईल तयार करणे, त्यावर प्रक्रिया करणे व त्याची पी डि एफ फाईल तयार करणे.	20
2	विशिष्ट विषयावरील एक नोंद तयार करणे .	20
3	एखाद्या विषयावरील प्रबंधसूची तयार करणे.	10
	एकूण	50 गुण

Semester 3

Course Category: Discipline Specific core (DSC) - संशोधन प्रकल्प भाग- 1

Title of the course/subject-- Research Project - संशोधन प्रकल्प भाग-1

Subject code – SS36

अंतर्गत परीक्षा -50

एकूण गुण 50

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. प्रकल्पातून विद्यार्थी प्रत्यक्ष संशोधन कार्याचा अनुभव घेतील.
2. विद्यार्थ्यांना संशोधन प्रक्रियेचे उत्तम ज्ञान प्राप्त होईल .
3. संशोधन पद्धतीच्या अंमलबजावणीतून संशोधन कौशल्याची वृद्धी होईल .
4. विद्यार्थ्यांना पीएचडीसाठी संशोधन करण्याची प्रेरणा मिळेल.

अक्र	अभ्यासपत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
1	संशोधन प्रकल्प - विषय निवड पूर्वतयारी रूपरेषा, माहिती संकलन	10 तास
2	संशोधन प्रकल्प - माहितीचे अध्ययन व विश्लेषण	10 तास
3	संशोधन प्रकल्प - अहवाल लेखन	10 तास

अभ्यासपत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप	गुण	एकूण गुण
संशोधन प्रकल्प (स्तर 2)	अंतर्गत परीक्षा - संशोधनप्रकल्प - अहवाललेखन	50	50 गुण

Semester 4

Course Category: Discipline Specific core - DSC – I.4

Title of the course/subject—साहित्यशास्त्र

Subject code – SS41

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना साहित्य दर्पणातील चौथ्या परिच्छेदाच्या आधारे विविध काव्य भेदांचे ज्ञान होईल.
2. विद्यार्थ्यांना संस्कृत साहित्यशास्त्रात असलेल्या विविध पंचसंप्रदाया परिचय होईल.
3. विद्यार्थ्यांना ध्वनीसम्प्रदाय व ध्वनीचे प्रकार त्यांचे विशेष ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थ्यांना काव्याचे ध्वनीसंप्रदायाच्या आधारे विश्लेषण करण्याची क्षमता प्राप्त होईल.

Unit - I	साहित्यदर्पण चतुर्थपरिच्छेद	15 गुण
Unit – II	ध्वन्यालोक प्रथम उद्योत (कारिका 1 ते 7)	15 गुण
Unit - III	ध्वन्यालोक प्रथम उद्योत (कारिका 8 ते 13)	15 गुण
Unit - IV	ध्वन्यालोक प्रथम उद्योत (कारिका 14 ते 19)	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण

संदर्भग्रंथ:

- 1) आनंदवर्धनकृत ध्वन्यालोक- जगन्नाथ पाठक चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 2) साहित्यदर्पण- चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 3) शास्त्रत्रिदलम्- डॉ. के रा जोशी,विश्वभारती प्रकाशन, नागपुर

Semester - 4

Course Category: Discipline Specific core (DSC) - II.4

Title of the course/subject—नाट्यशास्त्र आणि नाटक

Subject code – SS42

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. भवभूतीच्या उत्तररामचरितम् या नाटकाच्या आधारे विद्यार्थ्यांना सातव्या शतकातील संस्कृत नाट्यशैलीचा परिचय होईल.
2. विद्यार्थ्यांना भवभूतीच्या साहित्याचा परिचय होईल.
3. भवभूतीच्या नाटकाचे वैशिष्ट्ये विद्यार्थ्यांना ज्ञात होतील.
4. भवभूतीच्या नाटकांच्या आधारे इतर संस्कृत नाटकांचा आणि त्याच्या स्वरूपाचाही स्वरूपाचे ही ज्ञान विद्यार्थ्यांना होईल.
5. भवभूतीच्या नाट्यशैलीचे, त्याच्या साहित्याच्या गुणांचे आणि त्याच्या साहित्य वैशिष्ट्यांचे ज्ञान प्रेक्षकांना होईल.

Unit - I	भवभूतीरचित उत्तररामचरितम् अंक 1-3	15 गुण
Unit – II	भवभूतीरचित उत्तररामचरितम् अंक 4-5	15 गुण
Unit - III	भवभूतीरचित उत्तररामचरितम् अंक 6-7	15 गुण
Unit- IV	भरतमुनिकृत नाट्यशास्त्र अध्याय दुसरा	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण

संदर्भग्रंथः

- 1) भवभूती – आर् डी करमरकर
- 2) उत्तररामचरितम् – चौखम्भा प्रकाशन वाराणसी
- 3) नाट्यशास्त्र – चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी

Semester 4

Course Category: Discipline Specific Core – DSC. III.4

Subject code – SS43

Title of the course/subject— गद्य आणि महाकाव्य

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना संस्कृत महाकाव्यांच्या स्वरूपाचे व लक्षणांचे ज्ञान होईल.
2. अश्वघोषाच्या बुद्धचरितम् च्या आधारे अश्वघोषाचे महाकाव्यातील योगदानाचे, त्याच्या शैलीचे आणि काव्य वैशिष्ट्यांचे ज्ञान विद्यार्थ्यांना होईल.
3. या नाटकाच्या आधारे माघाच्या काव्याचा परिचय विद्यार्थ्यांना होईल.
4. महाकवी माघाच्या महाकाव्याच्या वैशिष्ट्यांची, भाषा शैलीचा आणि त्याच्या वैशिष्ट्यांचे ज्ञान विद्यार्थ्यांना होईल.

Unit - I	महाकविअश्वघोषकृतबुद्धचरितम् प्रथमसर्गः (श्लोक 1 ते 49)	15 गुण
Unit – II	महाकविअश्वघोषकृतबुद्धचरितम् प्रथमसर्गः (श्लोक 50 ते 89)	15 गुण
Unit - III	महाकविमाघकृतशिशुपालवधम् प्रथमसर्गः (श्लोक 1 ते 40)	15 गुण
Unit - IV	महाकविमाघकृतशिशुपालवधम् प्रथमसर्गः (श्लोक 41-75)	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण

संदर्भग्रंथः

- 1) बुद्धचरितम्- चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 2) संस्कृत महाकाव्यांचे पंचप्राण – के ना वाटवे
- 3) शिशुपालवधम् – चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी.

Semester 4

Course Category: Discipline Specific Elective (DSE) - IV-A

Title of the course/subject—अर्वाचीन संस्कृत साहित्य

Subject code – SS44

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना अर्वाचीन संस्कृत साहित्याचे आणि त्याच्या स्वरूपाचे ज्ञान होईल.
2. महाकाव्याच्या आधारे आधुनिक संस्कृत महाकाव्याचे स्वरूप तसेच लोकनायक बापूजी आणि यांच्या प्रगल्भ भाषाशैलीचा प्रत्यय विद्यार्थ्यांना येईल.
3. अनुवादित संस्कृत नाटकाच्या आधारे अनुवादित साहित्याचा परिचय व स्वरूप ज्ञात होईल.
4. अर्वाचीन संस्कृत नाटकांची संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये याचा अभ्यास होईल

Unit – I	लोकनायकबापूजीअणेकृततिलकयशोर्णवातील साधनपञ्चकम् (श्लोक 1 ते 50)	15 गुण
Unit – II	लोकनायकबापूजीअणेकृततिलकयशोर्णवातील साधनपञ्चकम् (श्लोक 51 ते 100)	15 गुण
Unit – III	डॉ. ग बा पळसुलेलिखितरूपक अत्र मृत्युर्विलजितः(प्रथम-द्वितीयप्रवेश)	15 गुण
Unit – IV	डॉ. ग बा पळसुलेलिखितरूपक अत्र मृत्युर्विलजितः (तृतीय-चतुर्थप्रवेशः)	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण

संदर्भग्रंथः

- 1) लोकनायकबापूजीअणेकृततिलकयशोर्णवे साधनपञ्चकम् – संपादन डॉ. वैशाली पांडे
- 2) रूपकचतुष्टयम्- डॉ. ग. बा. पळसुले

Semester 4

Course Category: Discipline Specific Elective (DSE) - IV-B

Title of the course/subject—अर्वाचीन संस्कृत महाकाव्य आणि रूपक

Subject code – SS44

Total No. Of Credits: 4

Total Numbers of periods: 60

Internal: 40(College Level Assessment)

External: 60 (University Level assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. विद्यार्थ्यांना अर्वाचीन संस्कृत साहित्याचे आणि त्याच्या स्वरूपाचे ज्ञान होईल.
2. महाकाव्याच्या आधारे आधुनिक संस्कृत महाकाव्याचे स्वरूप तसेच डॉ. श्री भा वर्णेकर आणि यांच्या प्रगल्भ भाषाशैलीचा प्रत्यय विद्यार्थ्यांना येईल.
3. अनुवादित संस्कृतरूपकाआधारे अनुवादित साहित्याचा परिचय व स्वरूप ज्ञात होईल.
4. अर्वाचीन संस्कृत रूपकाची संकल्पना, स्वरूप व वैशिष्ट्ये याचा अभ्यास होईल

Unit – I	डॉ.श्रीभीवर्णेकरलिखितशिवराज्योदयम् शिवशिक्षणनाम पञ्चमसर्गः (श्लोक 1-28)	15 गुण
Unit – II	डॉ.श्रीभीवर्णेकरलिखितशिवराज्योदयम् शिवशिक्षणनाम पञ्चमसर्गः (श्लोक 29 -56)	15 गुण
Unit – III	डॉ. ग बा पळसुलेलिखितरूपक यदा रायगडो जागर्ति (पूर्वार्ध)	15 गुण
Unit – IV	डॉ. ग बा पळसुलेलिखितरूपक यदा रायगडो जागर्ति (उत्तरार्ध)	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन: स्वाध्याय लेखन , बहुपर्यायी प्रश्न	40 गुण

संदर्भग्रंथ

1. प्रज्ञाभारतीयम् - डॉ. श्री भा वर्णेकरमहाशयानां समग्रसंस्कृतसाहित्यसंग्रहः प्रकाशक – अरविंद मारडीकर,
नागपुर
2. रूपकचतुष्टयम् -डॉ. ग. बा. पळसुले

Semester 4

DSC III.4 (Tutorial) – संस्कृतपत्रलेखन, अर्जलेखन व निबंध

Subject code – SS45

Total No. Of Credits: 2

Total Numbers of periods: 30

Internal: 50 (College Level Assessment)

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

- 1) संस्कृतलेखन कौशल्य विकसित होईल.
- 2) संस्कृतातून निबंधलेखन करता होईल.
- 3) संस्कृतातून पत्रलेखनाचे कौशल्य आत्मसात करतील.

अनु	घटक	गुण	तासिका	श्रेयांक
Unit - I	संस्कृत निबंध	25	15	2
Unit – II	संस्कृत पत्रलेखन (अभिनंदन, शुभेच्छा, कौटुंबिक, व्यावसायिक आदी पत्रलेखन व अर्जलेखन)	25	15	

अंतर्गत मूल्यमापन (College Level Assessment) (Theory)

प्रश्न 1	संस्कृतातून निबंधलेखन	4 पैकी 2	20 गुण
प्रश्न 2	संस्कृतातून अभिनंदनपर/शुभेच्छापर पत्र	2 पैकी 1	15 गुण
	आ)संस्कृतातून अर्ज/ मागणीपर पत्र	2 पैकी 1	15 गुण
	एकूण		50 गुण

संदर्भग्रंथः

- 1) संस्कृत मञ्जूषा – चौखम्भा प्रकाशन, वाराणसी
- 2) संस्कृत निबंध – चौखम्भा प्रकाशन वाराणसी
- 3) सन्देशसंस्कृतम् – संस्कृतभारती, बंगलुरु
- 4) संस्कृतनिबंधरत्नावली - रामचंद्र वर्मा शास्त्री, अशोक प्रकाशन दिल्ली

Semester - 4

Course Category: Discipline Specific core (DSC) - संशोधन प्रकल्प (स्तर 2)

Code of course/subject - SS46

Title of the course/subject-- Research Project संशोधन प्रकल्प (स्तर 2)

अंतर्गत परीक्षा -75

बहिःस्थ परीक्षा-75

एकूण गुण 150

अभ्यासनिष्पत्ती (COs)

1. प्रकल्पातून विद्यार्थी प्रत्यक्ष संशोधन कार्याचा अनुभव घेतील.
2. विद्यार्थ्यांना संशोधन प्रक्रियेचे उत्तम ज्ञान प्राप्त होईल .
3. संशोधन पद्धतीच्या अंमलबजावणीतून संशोधन कौशल्याची वृद्धी होईल .
4. विद्यार्थ्यांना पीएचडीसाठी संशोधन करण्याची प्रेरणा मिळेल.

अक्र	अभ्यासपत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
1	संशोधन प्रकल्प - संकल्पनात्मक परिचय व स्वरूप	10 तास
2	संशोधन प्रकल्प - विषय निवड पूर्वतयारी रूपरेषा	10 तास
3	संशोधन प्रकल्प - माहिती संकलन सामग्री संकलन	20 तास
4	संशोधन प्रकल्प - माहितीचे अध्ययन व विश्लेषण	20 तास
5	संशोधन प्रकल्प - अहवाल लेखन	20 तास

अभ्यासपत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप	गुण	एकूण गुण
संशोधन प्रकल्प (स्तर 2)	5. अंतर्गत परीक्षा - संशोधनप्रकल्प - अहवाललेखन	75	150 गुण
	6. बहिःस्थ परीक्षा - मौखिक परीक्षा व सादरीकरण	75	

संदर्भ ग्रन्थ

- 1) संस्कृत शोध-प्राविधि. प्रो. प्रभुनाथ द्विवेदी, चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, 2017.
- 2) Elements of Research Methodology in Sanskrit, Mahesh Chandra Dash, Choukhambha Publications, 2022.

- 3) Methodology in Indological research, M. Srimannarayana Murti, Bhartiya Book Corporation, 2018.
- 4) शोधप्राविधि एवं पाण्डुलिपिविज्ञान, डॉ. अभिराज राजेन्द्र मिश्र, डॉ. राजेशकुमारी मिश्रा, अक्षरा प्रकाशन, अहमदाबाद, 2008.
- 5) Understanding Tradition (Interdisciplinary studies on Sanskrit) – Dr C. Rejendran, Publishing Division University of Calicut, 2004
- 6) संस्कृत कोशसाहित्य का समीक्षात्मक अध्ययन – पुष्पलता तनेजा
(<https://shodhganga.inflibnet.ac.in:8443/jspui/handle/10603/328365>)
- 7) संस्कृतकोश परंपरा में वर्ग कोश एक अध्ययन – ओमप्रकाश पाण्डेय
(<https://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/265782>)
- 8) शोधप्राविधि दर्पण -अनिसकुमार झा, राष्ट्रिय संस्कृत साहित्य केन्द्र, जयपुर
- 9) New lights on Manuscriptology: A collection of Articles of Prof. K. V. Sarma, Sree Sarda Educational Society, Chennai
- 10) A Manual of Manuscriptology and textual criticism – T N Dharmadhikari, Muktabodha Indological Research Institute, New Dehli

प्रश्नपत्रिका चे प्रारूप

1	एकूण गुण 100 विद्यापीठ परीक्षा 60 ः अंतर्गत गुण 40	
2	प्रश्नपत्रिका स्वरूप (दीर्घोत्तरी प्रश्न 48 गुण लघुत्तरी प्रश्न 12 गुण)	
	प्रश्न 1 – दीर्घ प्रश्न 2 पैकी 1	12 गुण
	प्रश्न 2 – दीर्घ प्रश्न 2 पैकी 1	12 गुण
	प्रश्न 3 – दीर्घ प्रश्न 2 पैकी 1	12 गुण
	प्रश्न 4 – दीर्घ प्रश्न 2 पैकी 1	12 गुण
	प्रश्न 5 – तघुत्तरी टिपा लिहा. 4 पैकी 2	12 गुण
3	अंतर्गत मूल्यमापन	एकूण 60 गुण
	इंटरनल शोध निबंध स्वाध्याय साहित्य निर्मिती लेखन	10 गुण
	सादरीकरण मौखिक परीक्षा	10 गुण
	वस्तुनिष्ठ प्रश्न परीक्षा	20 गुण
		एकूण 40 गुण

प्रकल्पासाठी खालील विषय उदाहरणादाखल दिलेले आहेत.

उदाहरणार्थ - आपल्या परिसरातील संस्कृत साहित्यिक आणि त्यांचे साहित्य, आपल्या परिसरातील संस्कृत साहित्यामध्ये असलेले विविध उल्लेख, विविध वाङ्मय प्रकारामध्ये आपल्या परिसराचे योगदान, संस्कृत भाषेचा प्रादेशिक भाषांवरील प्रभाव, प्रादेशिक भाषांचा संस्कृतवरील प्रभाव, संस्कृत वर्तमानपत्रे आणि पत्रकारिता, अर्वाचीन संस्कृत साहित्य व प्रकार, मध्ययुगीन नाटके आणि त्याची वैशिष्ट्ये, अनुवादित साहित्य, प्रादेशिक भाषांमधून संस्कृतात अनुवादित झालेले साहित्य, जागतिक भाषांमधून संस्कृतमध्ये अनुवादित झालेले साहित्य, अर्वाचीन साहित्याचे प्रकार आणि स्वरूप, अर्वाचीन साहित्यातील नवकाव्यशास्त्राच्या संकल्पना, एखाद्या विशिष्ट लेखकाचा अभ्यास, आधुनिक राज्य नाट्य स्पर्धेतील संस्कृत साहित्य, संस्कृत रंगभूमी, संस्कृत नियतकालिके मासिके, संस्कृतआंतरशाखीय संशोधन, भारतीय ज्ञान परंपरा आणि संस्कृत, संस्कृतातील शास्त्रपरंपरा, संस्कृत हस्तलिखिते, संस्कृतचे व संस्कृतज्ञांचे इतर विषयांच्या अभ्यास व संशोधनातील योगदान, विशिष्ट ग्रंथाचे विश्लेषणात्मक अध्ययन, संस्कृत शिक्षणशास्त्र इत्यादी